

Unjárgga gieldda

Sámi giellaplána

2018-2021

Mearriduvvon Unjárgga
gielldastivrras

15.12.2017

Vedtatt i Nesseby kommunestyre

15.12.2017

Samisk språkplan

for Nesseby kommune

2018-2021

Álgosátni

Sámi giellaplána 2018 -2021 lea vuosttažettiin oaivvilduvvon galgá leat Unjárgga gieldda stivrendokumeanta. Ulbmil plánain lea nannet giellaovdáneame, earret eará vai buot doaimmain sáhttit fállat gieldda ássiide bálvalusaid guktui gillii.

Dát plána lea sámi giellaplána ođasmáhtton veršuvdna mii mearriduvvui gielddastivrras 28.04.2011. Mánáidgárddi ja skuvllaid giellaplána mii mearriduvvui gielddastivrras 14.10.2008 – lea maid mielde dán plánas.

Plánenjoavkkus leat leamaš Dearvvašvuoddivššár, Girjerádjosa jođiheaddji, mánáidgárddebargi, Veahkkebálvalusa jođiheaddji, Oahpaheaddji, Ossodatbuohccidivššár, Isak Saba guovddáš jođiheaddji.

Plána lea čállon otná sámejiela dili birra. Dás gávdná maid lágaid, mearrádusaid, bajimus mihttomeriid ja iešgudege doaimmaid mo olahit dáid mihttuid.

Innledning

Samisk språkplan 2018-2021 er først og fremst ment som et styringsverktøy for Nesseby kommune. Målet med planen er å styrke samisk språkutvikling, for blant annet å gi kommunens innbyggere tjenester på begge språk i alle sammenhenger.

Denne planen er en rullering av samisk språkplan vedtatt av kommunestyret 28.04.2011. Språkplan for barnehagen og skole vedtatt av kommunestyret 14.10.2008 – er også implementert i denne planen.

I plangruppa har følgende deltatt: Helsesøster, Leder for bibliotekjentesten, representant for barnehagen, Virksomhetsleder hjelpetjenesten, Representant for skole, Avdelingssykepleier hjemmetjenesten, leder for Isak Saba senteret

Planen omhandler samisk språk i dagens situasjon, lover og vedtekter, overordnede målsettinger og tiltak for å nå disse målene.

Plána duogáš

Otná gielladilli

Eanáš oassi Unjárgga gieldda ássiin lea sámi duogáš. Badjel bealli sis hállet dahje áddejit sihke sámegiela ja dárogiela. Muhto liikká gullo sámegiella eanemus vuorrasat gearddi gaskkas, sii geat leat badjel 50 jagi.

Váikko vel sámegiela beroštupmi lassána, de ii leat sámegiella beaivválašgiellan nuoraid gaskkas hui dábálaš. Otne leat ain ollu vánhemat geat rahčet dáruiduhttima váikkuhusaid geažil. Dáruiduhttima váikkuhusaid boadus lea maid ahte stuorra oassi ollesolbmuiin áddejit, muhto eai hála sámegiela. Váikko vel ii leat dáhkkon formálalaš iskkadeapmi, de árvvoštallat ahte gaskal 60-70 % gieldda álbmogis leat guovttegielagat. Dat mearkkaša ahte sii áddejit ja hállet sihke sámegiela ja dárogiela. Stuurámus oassi guovttegielagiin gávdnat sin gaskkas geat leat badjel 40 jagi ja vuollil 20 jagi.

Sámegielat mánát ja nuorat válljejit dávjá dárostit gaskaneaset. Váikko sis lea sámegiella váldogiellan mánáidgárddis ja skuvllas, de vuoitá dárogiella gulahallangiellan.

Loahpageahčen 1970 logu, ja erenoamážit 1980 álggus nuppástuvai sámegiela dilli. Vuodđoskuvlii mearriduvvui sámegieloahpahus, ja olusat fuomášedje ahte alit ohppui lei sámegiellgelbbolašvuolta veahkkinn beassat allaskuvllaide. Oppalaš sámi kultur-morráneapmi, gos sámi musihkka, teáhter,

Bakgrunn for planen

Dagens språksituasjon

I Unjárgga gieldda/Nesseby kommune har flertallet av innbyggerne samisk bakgrunn, og over halvparten snakker eller forstår både samisk og norsk. Fremdeles er samisk det vanligste blant de over 50.

Til tross for at interessen for det samiske øker i kommunen, er samisk som dagligspråk blant de yngre lite brukt. Fremdeles er det store hull etter fornorskningen, som mange av dagens foreldre sliter med. Resultatet er at mange av dagens voksne forstår samisk, men snakker ikke.

Selv om det ikke er gjort noen formell undersøkelse, kan det anslås at ca 60-70% av kommunens befolkning er tospråklige, dvs. de forstår og snakker både samisk og norsk. Den største delen av tospråklige finnes i aldersgruppa over 40 og under 20 år.

Samisktalende barn og ungdom velger ofte å snakke norsk seg i mellom. Selv om hovedspråket er samisk i barnehage og skole, vinner norsk fram som kommunikasjonspråk.

Mot slutten av 1970 -, og spesielt på - 80-tallet tok språkutviklinga ei ny vending. Samiskundervisning på grunnskolenivå ble vedtatt, og man erfarte at det til høyere utdanning ofte «hjalp» å ha samisk språkkompetanse. En generell samisk kultur-blomstring, der samisk musikk, teater,

girjjálašvuohta, govvadáidda ja maiddái filbma šattai dábálažžan. Fálaldagat ledje buohkaide fidnemis ja bajidii sámegiela árvvu. Dat dagahii olbmuid válljet sámegiela fas ruovttugiellan. Davvi riikkat dohkkehedje sámii *duoji* dáiddaduodjin, ja sii guhte hálddašedje dán árbevieru ožžo eanet fuomášumi. Sihke sámii kultuvrra ja sámegiella vásihii positiivvalaš ovdáneami. Vuodđoealáhusat, dego áidna – ja maid searválagaidd eará ealáhusaiguin leat váikkuhan nanosmahttit sámegiela dili min gielddas. Eará mearrasámiid gielddaid ektui, lea sámegiella nanosmuvvan ja nannen iežas dili; ja erenoamážit oazžut giitit ealáhusaid nugo boazodoalu, guolásteami ja meahcástallama dan ovddas.

Sámegiella ja -kultuvrra leaba nannosit náiton oktii. Go mis lea dáhttu nannet ja ovddidit sámegiela, de lea lunddolaš dahkan dan doaimmaid bokte mat leat čatnon sámekultuvrii. Danin leage lunddolaš ahte Isak Saba Guovddážiis maiddái lea váldoovddasvástádus nannet sámii kultuvrra. Livčče lunddolaš guorahallat vejolašvuođa dahkat ISS sámii- ja kulturguovddážiin. Otne lea Isak Saba guovddáš, gieldda giellaguovddáš.

2.1 Nana bealit

- erenoamáš, nana mearrasámi kultuvra ja -giella
- sámegielat mánáidgárdi
- sámegiella ja -kultuvra buot vuodđoskuvlla ohppiide
- alla oassi álbmogis áddejit sámegiela, vaikko eai hála
- olbmuid gaskkas lea positiiva oaidnu sámegiela ektui
- Gielddas lea nana giellaguovddáš mii nannosit váikkuha sámegiela ovdáneapmái, e.e. metodaovdánahhtimis.

litteratur, billedkunst og etterhvert også film ble allemannseie og fikk status, var også med i bevisstgjøringa for å velge samisk som hjemmespråk igjen. Samisk *duodji* ble akseptert som kunsthåndverk i Norden, og bærere av denne tradisjonen fikk opphøyet status. Den samiske kulturen og det samiske språket opplever en positiv utvikling. Primærnæringene, både som eneste næring - og i kombinasjon med andre næringer, har bidratt sterkt til det samiske språkets stilling i kommunen vår. I motsetning til andre sjøsamiske kommuner, har samisk språk stadig befestet sin rett og sin stilling; særlig takket være næringer som reindrift, fjordfiske og utmarksnæring.

Samisk språk og kultur går hånd i hånd. Når man ønsker å bevare og styrke det samiske språket, er det naturlig å gjøre dette gjennom aktiviteter som er bygget på samisk kultur. Derfor er det naturlig at Isak Saba senteret (ISS) også har hovedansvaret for å styrke samisk kultur. Det vil derfor være naturlig å utrede om ISS blir et samisk- og kultursenter. I dag er Isak Saba senteret kommunens samiske språksenter.

2.1 Sterke sider

- særegen, sterk sjøsamisk kultur og språk
- samiskspråklig barnehage
- samisk språk og kultur til alle elever i grunnskolen
- høy andel av personer som forstår samisk, selv om de ikke snakker språket
- en positiv holdning til samisk språk i befolkningen
- Kommunen har et godt språksenter som bidrar sterkt til styrking av samisk språk, bl.a. til metodeutvikling.

2.2 Fuones bealit

- uhcán olbmot geat máhttet čállit sámegiela
- uhcán gieldda hálddabusbargiin máhttet sámegiela
- uhcán bargit mánáid- ja nuoraid bálvalusas geain lea sámegiela gelbbolašvuhta
- earret ruovttuin ja skuvllain gávdnojit uhcán arenat gos mánát ja nuorat besset sámástit
- váilevaš kárten sámegiela tearpmain, máidnasiin ja luđiin mat ain leat gávdnamis njálmmálaš muitalan árbevieruin
- sámegiela gelbbolašvuhta ii čalmmustuvvo doarvái go virggiid almmuhit gielddas

Isak Saba guovddáš

Isak Saba guovddáš lea Unjárgga gieldda sámi guovddáš.

Isak Saba guovddáš lea sierra ossodat Unjárgga gielddas, hálddahušhoavdda vuollásaš. Dáppe lea gieldda giellakantuvra ja gieldda giellaguovddáš.

Isak Saba guovddáša váldoulbmilat leat:

- Jorgalit čállosiid, almmuhemiid ja eará sámegillii
- Lágidit sámegiela kurssaid
- Doaimmaiguin nannet sámegiela
- Lágidit sámegiela arenaid
- Ovddidit sámi gullelašvuoda ja kultuvrra

2.2 Svake sider

- få personer som behersker samisk skriftlig blant befolkningen
- få som behersker samisk i kommunal forvaltning
- få ansatte med samisk språkkompetanse i barne- og ungdomsarbeid
- få arenaer der barn og unge kan snakke samisk utenom hjemmet og skolen
- manglende kartlegging av samiske fortellinger, termer og joik som fortsatt lever i muntlig tradisjon
- Ikke tilstrekkelig fokus på samisk språkkompetanse ved utlysninger av stillinger i kommunen

Isak Saba guovddáš

Isak Saba senteret er Unjárgga gieldda/Nesseby kommunes samiske senter. Isak Saba senteret er en egen avdeling i Nesseby kommune, underlagt administrasjonssjefen og her finnes kommunens språksenter og kommunens språkkontor.

Isak Saba senterets hovedmål er:

- Oversette tekster, annonser og annet til samisk
- Arrangere samisk kurs
- Å styrke det samiske språket gjennom aktiviteter
- Arrangere samiskspråklige arenaer
- Fremme samisk identitet og kultur

Sáme giela láhkavuodđus

Sáme giella lea áitojuvvon giella, ja danin eiseválddit lágaid bokte suddjejit giela.

Sámeláhka (Láhka geassemánu 12. b. 1987 nr. 56:

§ 1-1. *Lága ulbmil.*

Lága ulbmil lea lágidit diliid nu ahte sámi álbmot Norggas sáhtta sihkkarastit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima.

§1-5 *Sáme giella*

Sáme giella ja dárogiella leat ovttaárvosaš gielat. Dat galget leat dássálagaid 3. kapihttala mearrádušaid mielde.

Kapihttal 3. Sáme giella.

§ 3-1. *Definišuvnnat*

Dán kapihttalis galget čuovvovaš definišuvnnat gustot:

1. Sáme giela hálddašanguovlluin oaivvilduvvo Kárášjoga, Guovdageainnu, Unjárgga, Porsáŋggu, Deanu ja Gáivuona gielddat
2. Almmolaš orgánain oaivvilduvvo juohke stáhta ja gieldda orgána.
3. Báikkálaš almmolaš orgánain hálddašanguovllus oaivvilduvvo juohke

Lovgrunnlaget for samisk språk

Samisk er et truet språk, og derfor har myndighetene vedtatt lover som verner språket.

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) LOV-1987-06-12-56

§ 1-1. *Lovens formål.*

Lovens formål er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

§ 1-5. *Samisk språk*

Samisk og norsk er likeverdige språk. De skal være likestilte språk etter bestemmelsene i kapittel 3.

Kapittel 3. Samisk språk.

§ 3-1. *Definisjoner*

I dette kapitlet menes med:

1. Forvaltningsområdet for samisk språk: de kommunene som Kongen i forskrift har fastsatt at skal inngå i forvaltningsområdet for samisk språk,
2. Offentlige organ: ethvert organ for stat og kommune,
3. Lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet: ethvert kommunalt, fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som omfatter en kommune eller en del av en kommune i forvaltningsområdet for samisk språk,

<p>gieldda, fylkkagieldda ja stáhta orgána mas lea bálvalanviidodahkan olles gieldda dahje oassi gielddas sámegiela hálddašanguovllus.</p> <p>Guovllu almmolaš orgánain hálddašanguovllus oaivvilduvvo juohke fylkkagieldda ja stáhta orgána mas leat bálvalanviidodahkan ollásit dahje muhtun muddui gielddat sámegiela hálddašanguovllus, muhto mii goitge ii leat riikkaviidosáš.</p> <p>§ 3-2. Láhkaásahusaid jorgaleapmi. <i>Diedáhusat ja skovit</i> Lágat ja láhkaásahusat maidda oppa dahje oassi sámie álbmogis lea erenoamáš beroštupmi, galget jorgaluvvot sámegillii.</p> <p>Diedáhusat almmolaš orgánain mat galget olles dahje osiide álbmogishálddašanguovllus, galget leat sihke sámegillii ja dárogillii.</p> <p>Skoviid maid galgá atnit báikkalaš dahje guovllu almmolaš orgánaide hálddašanguovllus galget leat sihke sámegillii ja dárogillii. Gonagas addá dárkilet njuolggadusaid dán mearrádusa fápmuibidjamis.</p> <p>§ 3-3. Vuoigatvuohta oažžut vástádusa sámegillii</p> <p>Sus gii sámegillii váldá oktavuoda báikkálaš almmolaš orgánain mii lea hálddašanguovllus, lea vuoigatvuohta oažžut vástádusa sámegillii. Dát ii dattetge gusto go njálmálaččat váldojuvvo oktavuoha virgeolbmuin guhte lea doaibmamin eará sajis go orgána kantovrras.</p> <p>Sus gii čálalaččat váldá oktavuoda guovllu almmolaš orgánain mii lea hálddašanguovllus, lea vuoigatvuohta oažžut vástádusa čálalaččat sámegillii. Gonagas</p>	<p>Regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet: ethvert fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som helt eller delvis omfatter flere av kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, men som likevel ikke er landsomfattende.</p> <p>§ 3-2. Oversettelse av regler. Kunngjøringer og skjema Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning, skal oversettes til samisk.</p> <p>Kunngjøringer fra offentlige organ som særlig retter seg mot hele eller deler av befolkningen i forvaltningsområdet, skal skje både på samisk og norsk.</p> <p>Skjema til bruk overfor et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet skal foreligge både på samisk og norsk. Kongen gir nærmere regler om iverksetting av denne bestemmelsen.</p> <p>§ 3-3. Rett til svar på samisk</p> <p>Den som henvender seg på samisk til et lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til svar på samisk. Dette gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til tjenestemenn som utfører oppdrag utenfor organets kontor.</p> <p>Den som henvender seg skriftlig på samisk til et regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til skriftlig svar på samisk. Kongen kan i særlige tilfeller gjøre unntak for bestemte regionale offentlige organ.</p>
--	---

sáhtta erenoamáš dáhpáhusain čoavdit dihto guovllu almmolaš orgánaid dán gáibádusas.

§ 3-5. *Viiddiduvvon vuoigatvuohta atnit sámegiela dearvvasvuoda- ja sosiálasuorggis*

Sus guhte háliida sámegiela atnit suodjalan dihtii beroštumiidis báikkálaš ja guovlulaš almmolaš dearvvasvuoda- ja sosiálagádusain, lea vuoigatvuohta oažžut bálvalusa sámegillii.

§ 3-6. *Ovttaskas olbmui girkobálvalusat*
Juohkehaččas lea vuoigatvuohta sámegillii oažžut oktagaslaš girkobálvalusaid Norgga girku searvegottiin hálddašanguovllus.

§ 3-7. *Vuoigatvuohta oahppovirgelohpái*
Sis guđet barget báikkálaš dahje guovllu almmolaš orgánas mii lea hálddašanguovllus, lea vuoigatvuohta oažžut bálkáhuvvon virgelobi háhkan dihtii alcceseaset sámegielmáhtu go orgána dárbbasa dakkár máhtu. Lea vejolaš mearridit ahte vuoigatvuohta geatnegahtta bargi joatkit orgánas bargat dihto áiggi maŋŋá oahpu. Gonagas mearrida dárkileabbo njuolggadusaid dáid mearrádusaid čađaheami birra.

§ 3-8. *Vuoigatvuohta oažžut oahpu sámegielas*

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut oahpu sámegielas. Gonagas sáhtta addit dárkileabbo njuolggadusaid dán mearrádusa čađaheami birra.

Vuođđoskuvlla ja joatkkaskuvlla sámegiela ja sámegillii oahpaheami várás gustojit dat njuolggadusat mat leat vuođđoskuvlálágas ja joatkkaoahpahušlágas (oahpahušlágas), ja

§ 3-5. *Utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren*

Den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egne interesser overfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner i forvaltningsområdet, har rett til å bli betjent på samisk.

§ 3-6. *Individuelle kirkelige tjenester*
Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet.

§ 3-7. *Rett til utdanningspermisjon*
Tilsatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. Retten kan gjøres avhengig av at den tilsatte forplikter seg til å arbeide for organet en viss tid etter utdanningen. Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av disse bestemmelsene.

§ 3-8. *Rett til opplæring i samisk*
Enhver har rett til opplæring i samisk. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne bestemmelsen.

For opplæring i og på samisk gjelder reglene i og i medhold av lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova).

dat njuolggadusat mat leat daidda lágaide lassin.

§ 3-9. Sáme giella gieldda hálddahas

Giellastivra sáhtta mearridit ahte sáme giella galgá leat dássálagaid dárogielain olles dahje muhtin osiin gieldda hálddahas.

Sáme mánáid vuoigatvuođat mánáidgárddis

Láhka mánáidgárddiid birra (mánáidgárddeláhka) LOV-2005-06-17-64

§ 2. Mánáidgárddi sisdoallu

Mánáidgárddi galgá vuhtiiváldit mánáid agi, doaibmadási, sohkabeali, sosiála, čearddalaš ja kultuvrralaš duogáža, dáikko bakte sámi mánáid giela ja kultuvrra.

§ 8. Gieldda ovddasvástádus

Giella ovddasvástáda ahte mánáidgárdefálaldat sámemánáide sáme guovlluin doaibmá sámi giela ja kultuvrra vuodul. Eará suohkanin galget dilálašvuođat láhččejuvvot nu ahte sámi mánát sáhttet váfistit ja ovdánahttit iežaset giela ja kultuvrra.

Ođđa rámmaplána mánáidgárddi sisdoalu ja bargamušaid várás.

Ii gávdno sáme giellii

§ 3-9. Samisk i den kommunale forvaltning

Kommunestyret kan bestemme at samisk skal være likestilt med norsk i hele eller deler av den kommunale forvaltning.

Samiske barns rettigheter i barnehagen

Lov om barnehager (barnehageloven) LOV-2005-06-17-64

§ 2. Barnehagens innhold

Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.

§ 8. Kommunens ansvar

Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

Ny Rammeplan for barnehagen

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet 24. april 2017 med hjemmel i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) § 2 syvende ledd.

Stortinget har i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) fastsatt overordnede bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver, jf. §§ 1, 1a, 2, 3, 4 og 5.

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen) fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver. Rammeplanen trer i kraft 1. august 2017. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 1. mars 2006 nr. 266 om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Samiske barnehager

Samiske barnehager skal fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier, samisk kultur og tradisjonskunnskap. I samiske barnehager er samisk hovedspråk. Barnehageeieren skal vedtektsfeste at barnehagen har som formål å styrke barnas identitet i et barnehagemiljø med samisk språk og samisk kultur. Barnehagetilbudet skal være en integrert del av det samiske samfunnet. Det er en forutsetning at personalet behersker samisk språk og har kunnskap om samisk kultur. Samiske barnehager skal bidra til å bevare og videreutvikle den samiske kulturarven og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier i vår tid. Barnehagen skal bidra til at barna kan bli kjent med mangfoldet i egen og andres kultur, og at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet. Samiske barnehager skal ta i bruk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, på barnas premisser i vår tid. Barnehagen skal gi barna mulighet til aktiv deltakelse i tradisjonelle aktiviteter der personalet gir veiledning og slik hjelper barna til å bli selvstendige. Barnehagen skal bygge på en samisk forståelse av naturen og bidra til at barna kan leve i harmoni med naturen, nyttiggjøre seg og høste av naturen og utvikle respekt for naturfenomener. Samisk historie og kulturytringer som duodji, joik og fortellinger skal inngå som en del av barnehagens innhold, tilpasset barnas alder og utviklingsnivå. Rammeplanens føringer for samiske barnehager gjelder tilsvarende for samiske avdelinger i andre barnehager. Kommunen har ansvar for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur.

Sáme mánáid vuoigatvuodát skuvllas

Láhka vuoddoskuvlla ja joatkkaoahpahusa birra (oahpahusláhka). LÁHKA 1998-07-17 nr 61

Ii gávdno sámegillii

Samiske barns rettigheter på skolen

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringslova

(opplæringslova) LOV-1998-07-17-61

Kapittel 6. Samisk opplæring

§ 6-2. Samisk opplæring i grunnskolen

I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk.

Utanfor samiske distrikt har minst ti elever i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elever igjen i gruppa.

Kommunen kan vedta å leggje opplæring på samisk til ein eller fleire skolar i kommunen.

Kommunen kan gi forskrifter om at alle i grunnskolealder i samiske distrikt skal ha opplæring i samisk.

Utanfor samiske distrikt har samar i grunnskolealder rett til opplæring i samisk. Departementet kan gi forskrifter om alternative former for slik opplæring når opplæringa ikkje kan givast med eigna undervisningspersonale på skolen.

Elevane avgjer sjølv om dei vil ha opplæring i og på samisk frå og med 8. årstrinnet etter første, andre og femte leddet.

§ 6-4. Innhaldet i opplæringa

Forskrifter om læreplanar etter § 2-3 og § 3-4 skal gi pålegg om opplæring om den

<p>Sámi pasieanttaid gielalaš vuoigatvuodát</p> <p>Ii gávdno sámegillii</p>	<p>samiske folkegrupper og om språket, kulturen og samfunnslivet til denne folkegruppa i tilknytning til dei ulike fagområda. Innanfor rammer fastsette av departementet gir Sametinget forskrifter om innhaldet i slik opplæring.</p> <p>Sametinget gir forskrifter om læreplanar for opplæring i samisk språk i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa, og om læreplanar for særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa. Forskriftene må liggje innanfor omfangs- og ressursrammer fastsette av departementet.</p> <p>Departementet gir forskrifter om andre særskilde læreplanar for grunnskoleopplæringa i samiske distrikt og for elevar elles som får samisk opplæring i grunnskole og i vidaregåande opplæring. Sametinget skal i samråd med departementet lage utkast til desse forskriftene.</p> <p>Samiske pasienters språklige rettigheter</p> <p>Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)</p> <p>LOV-2011-06-24-30</p> <p>§ 3-10. Pasienters og brukeres innflytelse og samarbeid med frivillige organisasjoner</p> <p>Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven § 3-1 nr. 1, skal i tillegg til det som fremgår av første og andre ledd, sørge for at samiske pasienters eller brukeres behov for tilrettelagte tjenester blir vektlagt ved utforming av tjenesten. Dette gjelder også den enkeltes utvidede rett til bruk av samisk språk i helse- og omsorgstjenesten etter sameloven § 3-5.</p>
---	---

Ii gávdno sámegillii

Cealkámušat mat válddáhallet sámegiela

Sámediggi namuha čuovvovaš vuoigatvuodaid:

Sápmelaččat Norggas galget beassat sihkkarastit ja ovdánahttit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimiiddiset.

- Sámegiela hálddašanguovllus lea buohkain riekti oažžut vástádusa sámegillii go váldet oktavuoda báikkálaš almmolaš ásašusain hálddašanguovllu siskkobealde.
- Buohkain lea riekti atnit sámegiela riektevuogádagas.
- Buohkat geat háliidit sámegillii gulahallat hálddašanguovllu báikkálaš ja guovllalaš almmolaš dearvvašvuoda- ja

Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)

LOV-1999-07-02-63

§ 3-5. Informasjonens form

Informasjonen skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte.

Personellet skal så langt som mulig sikre seg at mottakeren har forstått innholdet og betydningen av opplysningene.

Opplysning om den informasjon som er gitt, skal nedtegnes i pasientens eller brukerens journal.

Uttalelser som omhandler samisk språk

Sametinget nevner følgende språklige rettigheter:

Den samiske folkegruppen i Norge skal kunne sikre og utvikle sitt språk, kultur og sitt samfunnsliv.

- Alle har rett til svar på samisk når de henvender seg til et lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet for samisk språk.
- Alle har rett til å bruke samisk i rettsvesenet.
- Alle som ønsker å bruke samisk overfor lokale og regionale offentlige helse- og

<p>sosiálabálvalusain, lea riekti oažžut bálvalusa sámegillii.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sámi mánát geat leat mánáidsuodjalusa fuolahusas lea riekti beassat hupmat eatnigielaset. • Buohkain lea oktagaslaš vuoigatvuohta oažžut girkolaš bálvalusaid Norgga girku searvegottiin mat leat sámegiela hálddašanguovllu siskkobealde.. • Bargit báikkálaš dahje guovllalaš almmolaš ásašusain hálddašanguovllu siskkobealde lea riekti oažžut virgelobi báikkáin háhkamis sámegiela gelbbolašvuoda go ásašus dárbaša dákkár gelbbolašvuoda. • Buohkain lea riekti oažžut sámegiela oahpahusa vuodđoskuvllas ja joatkkaskuvllas. <p>NAČ 2016:18 Váibmogiella 2014:s nammadii ráđđehus lávdegotti mii galggai čielggadit sámegielaid lágaid, doaimmaid ja ortnegiid Norggas. Lávdegoddi buvtii iežas cealkaga 2016 golgotmánus. Lávdegoddi lea earret eará guorahallan sámegiela geavaheami gielddaid hálddahusas, ja árvvoštallan ekonomalaš ja hálddahuslaš bohtosiid iežaset evttohusain. Lávdegoddi lea maddái evttohan rievdadusaid lágaid ja lánkanjuolggadusaide. Lávdegoddi oaidná dárbbu ovdánahttit, buoret organiseret, oktiiveivehit ja juohkit dieđuid otná fálaldagain.</p> <p>Unjárgga gieldda gielddastivračoahkkin 21.3.2017 gulaskuddancealkámuš NAČ 2016:18 Váibmogillii čuodjá ná:</p>	<p>sosialinstitusjoner i forvaltningsområdet, har rett til å bli betjent på samisk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samiske barn under barnevernets omsorg har rett til å bruke sitt morsmål. • Alle har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet. • Ansatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. • Alle har rett til opplæring i samisk i grunnskolen og i den videregående skole. <p>NUO 2016:18 Váibmogiella Regjeringen oppnevnte 2014 et utvalg for å utrede lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk i Norge. Utvalget har kommet med sin innstilling i oktober 2016. Utvalget har bl.a. drøftet samisk språkbruk i den kommunale forvaltningen og herunder sett på økonomiske og administrative konsekvenser av sine forslag. Utvalget har også kommet med forslag til lov- og forskriftsendringer. Utvalget mener det er behov for utvikling, bedre organisering, koordinering av og informasjon om tilbud som allerede eksisterer.</p> <p>Unjárgga gieldda/Nesseby kommune kommunestyremøte 21.3.2017 avgir følgende høringsinnspill til NOU 2016:18 Váibmogiella:</p>
--	--

<p>Mii leat hui positiivvalaččat dasa, ahte stáhta čielggada láchkaásahusaid, doaibmabijuid ja ortnegiidda sámegielaide Norggas. Lea dárbu ođasmahttit njuolggadusmearrádusaid nu ahte dat heivejit dálá servodahkii.</p> <p>Stáhta galgá bidjat ruhtadoarjaga gielddaide sámegiel-pedagogaoahpaheapmái sihkkarastin dihte sámegiela fuolaheami.</p> <p>Unjárgga gielda oaivvilda ahte dálá dieduid ja fáladagaid lea dárbu ovdánahttit, organiseret buorebut ja oktiiheivehit.</p> <p>Gielda atná stuorra ávkki Isak Saba guovddážiis, ja ekonomalaš eavttut sámegiela hálddašanguovllu giellaguovddážiidda ferte nannet vai sii sáhttet joatkit ovdánahttit ja gáhttet sámegiela.</p> <p>Mánáidgárdi ja skuvla leat dehálaš institušuvnnat sihke oahppama ja sámegielaid geavahusa dáfus. Lea dárbbášlaš ahte stáhta/Sámediggi bidjá eanet giellaresurssaid dohko. Danin stáhta/Sámediggi berre bidjat eanet ruđa giellabargiide mánáidgárddis ja skuvllas, mat galget leat dábálaš bargiid lassin, nu mo Sámediggi lea bargan julevsámegielat guovlluin.</p> <p>Go olmmoš galgá gulahallat veahkehanásahusain, de lea álkimus gulahallat iežas gillii.</p> <p>Dulkon lea dehálaš veahkkeneavvu veahkehanásahusaid bargiide go ieža eai máhte pasieanttaid giela. Danin galgá viiddidit dulkoma telematihkka bokte. Sámegielat dulkonoahppu ja dulka-autorisašuvdna addá pasieanttaide/geavaheddjiide eanet oadjebasvuođa ja luohhtevašvuođa dulkoma oktavuodas.</p> <p>Unjárgga gielda lea hui duđavaš go lea giellaseailluhangiellan. Dát lea hui</p>	<p>Det er svært positivt at staten utreder lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk i Norge. Det er behov for å modernisere regelverket slik at det passer til dagens samfunn.</p> <p>Staten må øremerke midler til kommunene for utdanning av samiskspråklige pedagoger for å sikre at det samiske språket ivaretas.</p> <p>Unjárgga gielda/Nesseby mener det er behov for utvikling, bedre organisering, koordinering av og informasjon om tilbud som allerede eksisterer.</p> <p>Kommunen har stor nytte av Isak Saba senteret, og språksentre i de samiske språkforvaltningsområder må sikres økonomiske rammebetingelser for å kunne arbeide med utvikling og bevaring av samiske språk.</p> <p>Barnehagen og skolen er viktige institusjoner for både læring og bruk av samisk språk. Det er derfor nødvendig at staten/Sametinget setter inn ekstra språkressurser her. Derfor bør staten/Sametinget bevilge midler til språkarbeidere i barnehagen og skolen, som kommer i tillegg til de ordinære ressursene, slik Sametinget har gjort i lulesamisk område.</p> <p>I kontakt med hjelpeapparatet er det nødvendig å ha muligheter til å bruke sitt eget språk.</p> <p>Tolking er et sentralt hjelpemiddel for ansatte i hjelpeapparatet når de ikke behersker pasientenes språk. Derfor må tilbudet til tolking over telematikk utvides. Samisk tolkeutdanning og autorisasjon for tolker vil gi brukerne større trygghet og tillit til tolkingen.</p> <p>Nesseby kommune er svært tilfreds med å være en språkbevaringskommune. Dette er positivt for kommunen, og vil gi Nesseby</p>
---	--

<p>positiivlaš gildii ja addá eanet vejolašvuođaid Unjárgga gildii nannet giellageavaheami ja eambbosiid oažžut hállat sámegiela beaivválaččat. Sámediggi ferte lasihit guovttegielatruđaid juolludeami ja juolludeami giellaguovddáži, vai mii sáhttit albmaláhkái ja aktiivvalaččat nannet sámegiela ja -kultuvrra.</p> <p>Galgá čielggadit ja bidjat johtui doaimmaid vánhemiidda, geat eai ieža máhte sámegiela muhto válljejit mánáide sámegiela mánáidgárddis ja skuvllas. Sámelága giellanjuolggadusat galget rievdaduvvot nu ahte stuorát oassi ruđain merkejuvvo ruhtadit lonistit vánhemiid barggus dahje eará doaimmain, nu ahte vánhemat geat háliidit besset oahppat sámegiela fárrolagaid mánáiguin. Dál lea dávjá nu ahte mánát jurddašit, ahte giellageavaheapmi lea juoidá mii lea amas ruovttus ja ráddjejuvvon dušše oahppoinstitušuvnnaide. Danin lea dárbblaš ahte mánáin leat eanet sámegielat arenat giellageavaheapmái astoáiggis. Skuvlla ja ruovttu gaskasaš barggus maid galgá geavahit sámegiela. Dán láhkai sáhtta doarjut sámegiela servodagas obbalaččat ja bargat negatiiva guottuid vuostá mat laktásit gillii.</p> <p>Nu mo mii oaidnit, de ii leat Sámi Allaskuvla geavahuvvon olusge premissadahkkin lávdegotti cealkámušas. Mii oaivvildit ahte lea dárbblaš ahte lea lagaš ja viiddis ovttasbargu ovttas Sámi allaskuvllain jus gielladoaibmabijut galget lihkosmuvvat. Lea maid dárbblaš ahte dálá giellaguovddážit leat oassin dán fáldagas.</p> <p>Jus áigu lihkosmuvvat odđa doaimbabiiguin, de lea áibbas vealtameahttun ahte diehtu, máhttu ja mielváikkuheapmi vuhtiiváldojuvvojit ja sámiid politihkalaš- ja oahpahanbirrasiin sihkkarastojuvvojit buorit bargoeavttut. Gielladoaibmabijuid ruhtadeamit galget sihkkarastojuvvot nu</p>	<p>kommune flere muligheter til å styrke bruken av samisk språk, og få flere som snakker samisk daglig. For å muliggjøre en reell og aktiv styrking av samisk språk og kultur, må Sametinget øke tospråklighetsbevilgningene og bevilgningene til språksenteret.</p> <p>Det må utredes og iverksettes tiltak for ikke-samiskspråklige foreldre til barn som lærer samisk i barnehage og skole. Samelovens språkregler må endres slik at en større del av midlene øremerkes finansiering av frikjøp fra arbeid etc. for foreldre som ønsker å lære seg samisk samtidig og sammen med barna. I dag er ofte situasjonen at barn oppfatter bruk av samisk språk som noe fremmed i hjemmet og avgrenset til bruk i læreinstusjoner. Det er derfor nødvendig med flere samiskspråklige arenaer i barnas fritid. Samisk språk må også brukes i skole-hjem samarbeidet. På denne måten vil man støtte samisk språk i samfunnet generelt og motvirke negative holdninger til språket.</p> <p>Etter det vi kan se er ikke Sámi Allaskuvla/Samisk Høgskole brukt som premissgiver for utvalget i nevneverdig grad. Vi mener det er helt nødvendig med et nært og bredt samarbeid med den samiske høyskolen om språktiltakene skal lykkes. Det er også nødvendig at de eksisterende samiske språksentre blir en del av dette tilbudet.</p> <p>Det vil være helt avgjørende for å lykkes med nye tiltak at kunnskap, kompetanse og medvirkning fra samiske politiske- og læremiljø sikres gode arbeidsvilkår. Finansieringen av språktiltakene må sikres gjennom en endring i finansieringen av Sametingets virksomhet,</p>
---	--

<p>ahte rievdadit Sámedikki ruhtadandoaimma, ref. lávdegotti cealkámušas s.92 ja 93, Sámedikki rolla sámegielaidda ektui. Mii čujuhit erenomážit dasa, maid lávdegoddi čujuha: Sámedikki rolla politihkalaš orgánan ja hálddašanorgánan. Mii oaivvildit, nu mo maiddái lávdegoddi lea čujuhan, ahte lea dárbbášlaš dárkilabbot čielggadit galgágo organiseret Sámedikki olggobeallái etáhta nu ahte čielgasit boahdá juohku das, mat gullet doaimmaheaddji hálddašanbargui ja mat fas giellapolitihkalaš ovdánahttinbargui.</p> <p>Mii leat maid ovttaoavilis lávdegotti cealkámušas ahte Sámedikkis ii leat doarvái vejolašvuhta nannoseappot bargat giellabargguin, danin go dikkis ii leat njuolga váikkuhanvejolašvuhta iežas ruhta- dahje bušeahttarámmaide, ref. kap. 7, siidu 92, vuosttaš spálta, nubbi teakstaoassi. "Sámi servodahkii lea dilemman dat go Sámedikkis ii leat albma rolla; leago Sámediggi stáhta giellapolitihka hálddašeaddji vai leago Sámedikkis iehčanas rolla giellabarggu ovdánahttin?" Dát oktavuoha galgá čielggaduvvot vai Sámedikki rolla čielgá.</p> <p>Unjárgga gielda oaivvilda ahte giellabargui lea vealtameahtun ahte Sámedikki politihkalaš ja hálddašanrolla čielggaduvvo boahhteáigásaš doaimmaid sámegiela giellabarggu ektui. Sámediggái galgá sihkkarastojuvvot buorre ja vuorddehahti dilli bušeahta ektui vai dat sáhtá áimmahuššat iežas rolla álbmoga huksejeaddjin. Danin ferte sihkkarastit buriid konsulterenortnegiid ja bargu gávnnahtit evttohusa makkár proseantaoassi stáhtabušeahtas juolluduvvo Sámediggái galgá álggahuvvut dalánaga.</p> <p>Lea lunddolaš bidjat davvisámegiela resursaguovddáža Unjárgga gildii.</p>	<p>ref. utvalgets uttalelse på sidene 92 og 93, Sametingets rolle med hensyn til samiske språk. Vi viser særlig til det utvalget påpeker mht. Sametingets rolle som politisk organ og som forvaltningsorgan. Vi mener i likhet med utvalget at det er nødvendig å utrede nærmere hvorvidt Sametinget organiseres med en ytre etat slik at det kan bli et tydelig skille mellom de utøvende forvaltningsoppgavene og de språkpolitiske utviklingsoppgaver.</p> <p>Vi er enig i utvalgets uttalelse om Sametingets manglende muligheter for en sterkere innsats i språkarbeidet når tinget ikke har en direkte innflytelse over egne økonomiske eller budsjettmessige rammer, ref. kap.7, side 92, første spalte, andre avsnitt. "Det er et dilemma for det samiske samfunn at det ikke er klarhet i Sametingets rolle; er Sametinget en forvalter av statens språkpolitikk eller har Sametinget en selvstendig rolle som utvikler av språkarbeidet". Dette forholdet må utredes for å avklare Sametingets rolle.</p> <p>Unjárgga gielda/Nesseby kommune mener det er avgjørende for språkarbeidet at Sametinget får en avklart politisk og forvaltningsmessig rolle i den framtidige utøvelse av samisk språkarbeid. Sametinget må sikres en god og forutsigbar budsjettmessig situasjon for å kunne ivareta sin rolle som nasjonsbygger. Det må derfor sikres gode konsultasjonsordninger og forslaget om en fast prosentmessig andel for Sametinget i statsbudsjettet må derfor iverksettes snarest.</p> <p>Det vil være naturlig å legge det nordsamiske ressurscenteret til Unjárgga gielda/Nesseby kommune.</p>
---	---

Unjárgga gieldda gullá sámi hálddašanguvlui, ja danin leage erenoamáš ovddasvástádus ovddidit ja nannet mearrasámi tearpmaid ja suopmana, kultuvrra ja eallinvuogi.

Jus Unjárga maiddái boahhte áiggis galgá leat ealli mearrasámi servodat, gáibiduvvo ahte buot gieldda doaimmat, skuvllat ja mánáidgárddit oktan gieldda ássiin leat diđolaččat iežaset ovddasvástádussii nannen dihte sámegiela.

Nu leage dehálaš ahte buohkat leat mielde ovdánahttimin mearrasámiid giela ja kultuvrra birra.

Unjárgga gieldda njuolggadusat sámegiela hárrái

Unjárgga gieldda gullá Sámelága giellanjuolggadusaid hálddašanguvlui. Giellaplána vuodđun lea Sámeláhka, mánáidgárdeláhka ja oahpahušlága giellanjuolggadusat mat sihkkarastet juohkehažžii earret eará dákkár vuogitvuodaid:

- Sámegillii gulahallat almmolaš orgánaiguin
- Gullat sámegiela almmolaš oktavuodain
- Oažžut oahpahusa sámegielas ja sámegillii

Unjárgga gielddas lea álkkásmahtton servodatoassi areálaplánas mii ráhkaduvvui 2011, ja gos gielddastivra lea mearridan gieldda bajit ulbmiliid:

Ulbmilguovlu 5 – sámegiella ja kultuvra

Bajit ulbmil: Kultuvrra ja sámegiella galgá nannejuvvot.

Nesseby kommune tilhører samisk forvaltningsområde og har derfor et særlig ansvar å utvikle og styrke det sjøsamiske språk (termer og dialekter), kultur og levesett.

For at Nesseby kommune også i fremtiden skal være et levedyktig sjøsamisk samfunn, kreves det at alle virksomheter, skoler og barnehager samt innbyggere er bevisst sitt ansvar og sine muligheter i forhold til samisk språk.

Derfor er det spesielt viktig at alle er med på å skape et positivt miljø for det sjøsamiske språket og kulturen.

Nesseby kommunes bestemmelser om samisk språk

Nesseby kommune tilhører forvaltningsområdet for Samelovens språkregler. Grunnlaget for språkplanen er Sameloven, barnehageloven og opplæringslovens språkregler som sikrer for alle blant annet disse rettigheter:

- Kunne kommunisere på samisk med offentlige organer
- Høre samisk språk i offentlige sammenhenger
- Få opplæring i samisk på samisk

Nesseby kommune har en forenklet samfunnsdel av arealplanen laget i 2011 hvor kommunestyret har vedtatt overordnede mål for kommunen:

Målområde 5 – samisk språk og kultur

Overordnet mål: Kultur og samisk språk skal styrkes.

<p>Ulbmilgovvádus (giella): Unjárgga gieldda dovdomearkkat galget leat ahte gieldda aktiivvalaččat doaibmá bures sámegiela ja – kultuvrra ovdáneamis ja gaskkusteamis.</p> <p>Boađusjuvssat dovdomearkkat (giella):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eanet mánát válljejit sámegiela skuvllas ja mánáidgárddis. • Sámeielat doaimmat lassánit. <p>Doaibmabidju (giella): Sámeiela nannenplána skuvllas ja mánáidgárddis. Ovdánahttit Isak Saba guovddáža.</p> <p>Dasa lassin galget buot gieldda doaimmahusat iežaset doaibmaplánas rahkadit sierra doaimmaid mat nannejit ja ovddidit sámegiela.</p> <p>Gielalaš njuolggadusat mánáidgárddis</p> <p>Unjárgga gieldda gielddalaš mánáidgárddis galgá leat vuodđun sámegiella ja kultuvra gč. "Mánáidgárdelága" § 2 ja §8, ja gustojeaddji láhkaásahusat ja njuolggadusat, gieldda mearrádusat ja mánáidgárdde rámmaplána.</p> <p>Gielddas leat sihke dáro- ja sámegielat mánáidgárdeossodagat.</p> <p>Mánáidgárdde Sámeielossodagat galget duodas leat sámegiela, gos dušše leat sámegiela bargit. Sámeielossodagat ja dárogielossodagat galget leat sirrejuvvon, go sámegiella lea oalle rašis dilis.</p> <p>Buot mánáidgárdde mánát galget dovdat sámegiela ja kultuvrra.</p> <p>Skuvlla gielalaš njuolggadusat</p> <p>Gielddastivra mearridii ahte skuvlajagi 1992/93 rájes galgá sámegiella leat geatnegas oahppofága olles vuodđoskuvllas.</p>	<p>Målbeskrivelse (språk): Nesseby kommune skal kjennetegnes som en aktiv bidragsyter i utvikling og formidling av samisk språk og kultur.</p> <p>Kjennetegn på måloppnåelse (språk):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økning i andel barn som velger samisk i skole og barnehage • Økning i antallet samiskspråklige aktiviteter <p>Tiltak (språk):</p> <p>Plan for styrking av samisk i skole og barnehage.</p> <p>Videreutvikling av Isak Saba senteret</p> <p>I tillegg skal alle kommunens virksomheter ha i sine tiltaksplaner egne aktiviteter/tiltak som fremmer samisk.</p> <p>Språklige retningslinjer for barnehagen</p> <p>Den kommunale barnehagen i Nesseby kommune skal bygge på samisk språk og kultur, se "Barnehageloven" § 2 og §8, og gjeldende forskrifter, kommunale vedtak og rammeplan for barnehager.</p> <p>I kommunen er det både norsk- og samiskspråklige avdelinger i barnehagen.</p> <p>I de samiske avdelingene skal det kun være ansatte som er aktive samiskspråklige. Samiskspråklig og norskspråklig avdeling skal være adskilte, da samisk språk er i en skjør tilstand.</p> <p>Alle barna i barnehagen skal kjenne til samisk språk og kultur.</p> <p>Språklige retningslinjer for skolen</p> <p>Kommunestyret vedtok at fra skoleåret 1992/93 skal samisk være obligatorisk fag i hele grunnskolen.</p>
---	--

“Sámegiela máhtolašvuodalokten”
doaibmagodii 2006 Unjárgga
vuodđoskuvllas.

Oahppoplánat

Oahppoplánat leat láchkaásahusat fágaid birra, oahpahusa mihttomeari birra, oahpahusa viidodaga birra ja oahpahusa čadaheami birra. Lassin dábalaš Máhttolokten oahppoplána buktosii, lea maid sámii oahppoplánabuvttus, *Máhttolokten – sámii oahppoplánabuvttus*.

Plánaáigodat
2018- 2022

Ulbmilat sámegiela
nannemii Unjárgga
gielddas

Gieldda bajit ulbmil:

Unjárgga gieldda ulbmil lea nannet sámegiela, kultuvrra ja identitehta.

Váldoulbmil:

- Nannet ja ovddidit sámegiela, kultuvrra ja identitehta/gullevašvuoda Unjárgga gielddas.
- Sámegiella galgá maid seailut boahpteáiggis ja gullot juohke sajis

«Det Samiske kunnskapsløftet» ble igangsatt i 2006 ved grunnskolen i Nesseby.

Læreplaner

Læreplaner er forskrifter om fag, om mål for opplæringen, om omfanget av opplæringen og om gjennomføringen av opplæringen. I tillegg til det ordinære læreplanverket Kunnskapsløftet, finnes det et eget samisk læreplanverk, *Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk*.

Planperioden
2018- 2022

Mål for styrking av
samisk språk i Nesseby
kommune

Kommunens overordnet mål:

Nesseby kommune har som mål å styrke samisk språk, kultur og identitet.

Hovedmål:

- Styrke og videreutvikle samisk språk, kultur og identitet i Nesseby kommune.
- Samisk skal også i framtiden være et levende språk som skal brukes i alle sammenhenger

<ul style="list-style-type: none"> • Sámeigiella ja dárogiella galgaba leat dásseárvosaččat juohke dásis gieldda hálddašeamis. <p>Oasseulbmil:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ovdánahttit ja nannet positiivvalaš guottuid sámegillii ja kultuvrii • Bargiidlohku geat máhttet sámeigiela gielddas galgá lassánit <p>Ulbmiljoavkkut:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gieldda ássit • Gieldda bargit • Mánát ja nuorat 	<ul style="list-style-type: none"> • Samisk og norsk skal være likestilte språk i alle sammenhenger i den kommunale forvaltninga. <p>Delmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevare og utvikle positive holdninger til samisk språk og kultur. • Øke andelen samisktalende ansatte i kommunen. • <p>Målgrupper:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunens innbyggere • Kommunens ansatte • Barn og unge
--	--

Plánaáigodaga doaibmabijut

Strategiijat	Doaibmabijut	Ulbmiljoavku	Ovddasfástáduš
Movttiidahttit olbmuid hállat sámeigiela juohke sajis, ja juohke dilálašvuodas	<p>Giellakurssat buohkaide geat háliidit, ja iešguhtege dásis.</p> <p>Nannet sámeigielgelbbolašvuoda ovttasbargguin Sámi Allaskuvllain ja UiT.</p> <p>Buot gieldda plánat sihke sámegillii ja dárogillii</p> <p>Bidjat gieldda bargiid ja skuvlamánáid PC ja eará digitála reaidduide sámeigielat tastatura ja divvun</p> <p>Buoret bálkká sámeigielaháli bargiide (ferte čállit kontrávtta) Ráhkadit</p>	Gieldda bargit ja ássit	<p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Doaibma-jođiheaddjit: juohkehaš iežas doaimmas</p> <p>It - doaibma</p> <p>Hálddahus- hoavda</p>

	<p>njuolggadusaid mat leat Personalhåndbokas</p> <p>Bargosajiin lágidity gilvvuid – “Hála sámegiela”</p> <p>Geahččalit nu bures go vejolaš doaluid lágidity sámegillii ja dárogillii</p> <p>Boarrásiid siiddas geahččalit oaččut juohke vávttii sámegielhálli bargi</p> <p>Jorgalit gielddastivrra áššeovddidusaid sámegillii. Politihkkáriidda ráhkadit sámegiel sátnelisttu</p> <p>Politihkkaridda fállat sámegiel čoahkkingiellakurssa</p> <p>Fállat doaimmaide sámi sátnelisttuid ja heivehuvvon sámegiela álgokurssaid gos ohpet tearpmaid.mat leat relevánta doibmii</p> <p>Ásahit giellamovttidahttin- bálkkašumi olbmui gii viššalit hállá sámegiela váikko ii oččo ruđa dás</p>		<p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Doaibmajodji headdjit</p> <p>Hálddahu- hoavda</p>
<p>Nannet positiivvalaš guottuid sámevuhtii</p>	<p>Lágidity kurssaid- guovttegielalaš ja kultuvrralaš áddejumis</p>	<p>Gieldda bargit Eará olbmot</p>	<p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Daoibma- jodjiheaddjit</p>
<p>Movttiidahttit vánhemiid válljet sámegiela 1.giellan mánáidasaset, ja juohkit dieđuid guovttegielalaš</p>	<p>Rávvet boahttevaš vánhemiid</p> <p>Rávvet smávvamáná vánhemiid</p> <p>Juohkit sámegielat girjjiid ja CDaid</p>	<p>Vánhemat geat vurdet máná</p> <p>Vánhemat ja ovddastead djit</p>	<p>Čalbmeeatni /Jorda- movra Dearvvaš- vuoda- divššár</p>

bajásšaddama birra	Muitalit ja čájehit áhkuide ja ádjáide sámegiela girjiid ja APPaid.		Girjerájus
Buot mánáin lea vuogatuoha oahppat sámegiela skuvllas	Nannet sámegiela Asttu (SAO) - Veahkehit ohppiid leavssuiguin nu bures go vejolaš	Oahppit	Doaimma-jođiheaddji
Eanet sámegiela bargiid dearvvašvuoda-suorggis	Deattuhit sámegiela máhtu gáibádusa virggiid almmuhemiin Čalmmustahttit sámegiela máhtu go dárbaša sadjásaš bargiid	Bargit	Doaimma-jođiheaddji
Guovttegiela vuostáiváldin ja telefon-guovddáš	Juohke doaimmas galgá leat guovttegielalaš vuostáiváldin, nu ahte juohkehaš sáhtta hállat sámegiela oktavuodas gielddain	Gieldda ássit Eará kundarat	Bálvalus-doaimma Buot gieldda doaimmat
Čalmmustahttit sámegiela	Addit ruhtadoarjaga priváhta ealáhusdoliide, joavkkuide ja servviide geat háliidit cegget sámegiela galbbaid Almmuhit sámegiela kaleandara, almmuhit sámegiela girjiid, proševttat, tulkon ja transkriberen Vuonnamárkana lágideaddjit addet buot dieđuid maidái sámegillii Buot gieldda galbbat sámegillii Gieldda ráhkada njuolggadusaid mo čalmmustahttit sámegiela: galbbain, diehtujuohkimis	Gieldda ássit Priváhta ealáhusdoallit Almmolaš ásahusat	Isak Saba guovddáš Isak Saba guovddáš VSM Teknihkkálaš ossodat
Giela ja kultur-baserejuvnon gaskkusteapmi	Cegget eanet sámegiela arenaid ja deaivvadanbáikkiid mánáide ja nuoraide	Gieldda bargit Gieldda ássit	Isak Saba guovddáš Mánáidgárdi Skuvla

		Mánát ja nuorat	
Geavahit báikkálaš "čehpiid" giellanannenbarggus	Čohkket, heivehit ja gaskkustit gieldda tearpmaid, máidnasiid ja luđiid	Álbmot	Isak Saba guovddáš Oahppogáldu
Eanet sámegielat bargit ossodagain gos mánát ja nuorat leat ulbmiljoavkkut	Bestendoarjja	Sámegielháli bargit	Doaibma-jođiheaddjit
Cegget eanet sámegielat arenaid	Ovttas bargat ealáhusaiguin Muhtun lágideamit ja arenat galget dušše sámegillii	Mánát ja nuorat	Oahppogáldu Girjerájus Isak Saba guovddáš
Nannet sámegiela geavaheame mánáid ja nuoraid gaskka	Skuvlla ja Isak Saba guovddáš ovttasbargu Fállat leaksoveahki sidjiide geat válljejit sámegiela 1. giellan. Sámegielat giellabargivirggit mánáidgárdái, skuvlii, boarrásiidsiidii Doaimmat sámegillii nuoraidklubbas ja kulturskuvllas.	Mánát ja nuorat	Isak Saba guovddáš, mánáidgárdi ja skuvla. Gielddastivra Hálddahus- hoavda Kultur- doaibma ja nuoraid- klubba
Kultuvra, giella- ja identitehta nannen- doaimmat	Lágidit sámegiela- ja kulturbaserejuvvo- doaimmaid.	Álbmot	Kultur- kantuvra Girjerájus Oahppogáldu Isak Saba guovddáš

			Searvvit ja lihtut.
Nannet sámegielaš- dihomielalaš- vuoda man dehálaš giellaguoddit sii leat	Lohkankursa Lágidit giellanannen deaivvademiid ádjáide, áhkuide ja earáide	Álbmot	Isak Saba guovddáš Girjerájus

Tiltak for planperioden

Strategier	Tiltak	Målgruppe	Ansvar
Motivere voksne til å bruke samisk språk i alle sammenhenger	<p>Språkkurs på forskjellige nivå for alle voksne som ønsker det.</p> <p>Kompetansehevende utdanning i samisk i samarbeid med Samisk høgskole og Uit</p> <p>Alle kommunale planer på både samisk og norsk.</p> <p>Installere samisk tastatur og korrekturprogram på kommuneansattes og skoleelevenes PC og andre digitale verktøy.</p> <p>Høyere lønn til samisktalende ansatte (må skrives kontrakt) Lage regler om dette som skal stå i Personelhåndboka.</p> <p>Arrangere "Bruk samisk" konkurranser på arbeidsplassene</p> <p>Som hovedregel brukes samisk og norsk på arrangementer</p>	Kommunens ansatte og innbyggere	<p>Isak Saba senteret</p> <p>Virksomhets ledere: Hver i sin virksomhet</p> <p>It-avdeling</p> <p>Administrasjonssjef</p>

	<p>På aldershjemmet skal det bestrebes at det til enhver tid være en samisktalende ansatt på vakt</p> <p>Oversette kommunestyrets saksfremlegg til samisk Lage samisk ordbok til politikere.</p> <p>Kurs og coaching av politikere i bruk av samisk i møtesammenheng</p> <p>Tilby virksomhetene samiske ordlister og tilpassede introduksjonskurs i samisk med fokus på sektorrelevante termer</p> <p>Etablere en språkmotivasjonspris som tildeles en person som bruker samisk flittig og uten å få lønn for det.</p>		<p>Isak Saba senteret</p> <p>Virksomhets ledere</p> <p>Administrasjonsleder</p>
Skape positive holdninger til det samiske	Arrangere kurs i tospråklig forståelse	Kommunalt ansatte Andre	Isak Saba senteret
Motivere foreldre til å velge samisk som 1.språk for sine barn, og informere om tospråklig oppvekst	<p>Informere blivende foreldre</p> <p>Informere foreldre med små barn Dele ut samiskspråklige bøker og CD.</p> <p>Informere áhkku og áddjá om samiskspråklige barnebøker og Apper.</p>	<p>Blivende foreldre</p> <p>Foreldre og foresatte</p>	<p>Jordmor</p> <p>Helsesøster</p> <p>Bibliotek</p>
Alle barn har rett til samisk språkopplæring i skolen.	Arbeide for å styrke samiskspråklig SFO - Gi leksehjelp til elever så langt det lar seg gjøre	Elever	Virksomhets-leder
Flere samiskspråklig ansatte i helsesektoren.	Legge vekt på samisk språkkrav i utlysningstekster - Ha fokus på samisk språk ved innhenting av vikarer	Ansatte	Virksomhets-leder

Tospråklig kundemottak og sentralbord	Kundemottaket i de ulike virksomhetene skal være tospråklige, slik at alle gis mulighet til å bruke samisk i møte med kommunen	Kommunens innbyggere Øvrige kunder	Service avdeling Alle virksomheter
Synliggjøre samisk språk	Gi tilskudd til private næringsdrivende, lag og foreninger som vil skilte på samisk Alle skilt på de kommunale bygg på samisk. Kommunen lager regler for hvordan synliggjøre samisk: på skilt og informasjonsplakater Utgi samisk årskalender, utgi samiske bøker, prosjekter, oversette og transkribere. Vuonnamárkanat – informasjon på samisk	Innbyggere Private næringsdrivende Offentlige institusjoner	Isak Saba senteret Teknisk virksomhet Isak Saba senteret VSM
Språk og kulturbasert formidling	Skape flere arenaer for samisk språk for barn og unge	Kommunalt ansatte Kommunens innbyggere Barn og unge	Isak Saba Senter Barnehage Skoler
Bruk av lokale "eksperter" i språkstyrkingsarbeidet	Samle inn, bearbeide og formidle termer, historier og joik fra kommunen	Befolkningen	Isak Saba senteret Oahppo-gáldu
Flere samisk-språklige ansatte hvor barn og unge er målgruppe	Rekrutterings-Tilskudd	Samisk-talende ansatte	Virksomhets leder
Skape flere samisk språklige arenaer.	Samarbeide med primærnæringer Enkelte arrangementer og arenaer skal foregå kun på samisk.	Barn og unge	Oahppo-gáldu Biblioteket Isak Saba senteret
Styrke bruken av samisk blant barn og unge	Samarbeid mellom skolen og Isak Saba senteret	Barn og unge	Isak Saba senteret, barnehage og skoler

	<p>Tilbud om leksehjelp for de som velger samisk som 1.språk</p> <p>Samisk Språkarbeiderstillinger til barnehagen, skolen og til aldershjemmet.</p> <p>Samiskspråklige aktiviteter på ungdomsklubben og i kulturskolen</p>		<p>Kommune- styret Administra- sjonssjef</p> <p>Kultur- avdeling og ungdoms- klubben</p>
Kultur, språk- og identitetsfremmende arrangement	Arrangere samisk- og kulturbaserte tilstelninger.	Befolkningen	<p>Kultur- kontoret Biblioteket</p> <p>Oahppo- gáldu</p> <p>Isak Saba senteret</p>
Bevisstgjøre samisktalende som viktige språkbærere	<p>Lesekurs</p> <p>Møteplasser for samisktalende besteforeldre og andre for å styrke språket.</p>	Befolkningen	Isak Saba senteret, barnehage og skoler